

فصل دوم

جغرافیای انسانی استان هرمزگان

درس ۶ تقسیمات سیاسی استان

استان هرمزگان بر اساس آخرین تقسیمات کشوری دارای ۱۳ شهرستان، ۳۴ شهر، ۸۵ دهستان، ۳۸ بخش و ۲۹۱۰ آبادی و ۱۴ جزیره است.

شکل ۱-۲- نقشه تقسیمات سیاسی استان هرمزگان به تفکیک شهرستان

جدول ۱-۲ - تقسیمات سیاسی استان هرمزگان به تفکیک شهرستان

شهر	مرکز دهستان	دهستان	مرکز بخش	بخش	مرکز شهرستان	شهرستان
ابوموسی	جزیره سیری	سیری	ابوموسی	مرکزی	ابوموسی	ابوموسی
	جزیره تنب بزرگ	تنب	تنب بزرگ	تنب		
بندرعباس	محل نوایسین	ایسین	بندرعباس	مرکزی	بندرعباس	بندرعباس
قلعه قاضی	تازیان پایین	تازیان				
	گچین بالا	گچین				
	قلعه قاضی	قلعه قاضی	قلعه قاضی	قلعه قاضی		
تخت	سرخون	سرخون	تخت	تخت	تخت	تخت
	شمیل تخت	شمیل تخت				
فین	سیاهو	سیاهو	فین	فین	فین	فین
	فین	فین				
	قطب آباد	گهره				
خمیر	پل شرقی	خمیر	خمیر	مرکزی	خمیر	خمیر
	کهورستان	کهورستان				
رویدر	رویدر	رویدر		رویدر		
	رودبار	رودبار				

بستک	دهنگ	گوده	بستک	مرکزی	بستک	بستک		
	ده تل	ده تل						
	فتویه	فتویه						
جناح	کمشک	فرامرزان	جناح	جناح	بستک	بستک		
	جناح	جناح						
	هرنگ	هرنگ					کوخرد	کوخرد
	کوخرد	کوخرد						
بندرلنگه کنگ	گزیر	حومه	بندرلنگه	مرکزی	بندرلنگه	بندرلنگه		
	دژگان	دژگان					مهران	
	بندر مغویه	مغویه						
	پدل	مهران						
چارک	چارک	چارک	چارک	شیبیکوه	بستک	بستک		
	بندر مقام	مقام						
کیش	کیش	کیش	کیش	کیش	بستک	بستک		
	جزیره لاوان	لاوان						
پارسیان	زیارت	بهداشت	کوشکنار	کوشکنار	پارسیان	پارسیان		
	کوشکنار	کوشکنار						
	به ده	مهرگان					پارسیان	مرکزی
	بوچیر	بوچیر						
بندر جاسک	جاسک کهنه	جاسک	بندر جاسک	مرکزی	بندر جاسک	جاسک		
	کنگان	کنگان						
	یکدار	گابریک						
	سدیج	سورک					لیردف	لیردف
	بی وشک	بی وشک						

جغرافیای انسانی استان

سردشت	سردشت	سردشت	سردشت	مرکزی	بشاگرد	بشاگرد
	کلورجکدان	جکدان				
گوهران	گوهران	گوهران	گوهران	گوهران		
	دراپسر	دراپسر				
	پارامون	پارامون				
	گافر	گافر	پارامون	گافروپارامون		
	پارامون	پارامون				
	گافر	گافر				
حاجی آباد	دهستان بالا	درآگاه	حاجی آباد	مرکزی	حاجی آباد	حاجی آباد
	پتکوئیه	طارم				
	شمیل بالا	آشکارا				
فارغان	فارغان	فارغان	فارغان	فارغان		
	پور	کوه شاه				
سرگز	سرگز	احمدی	سرگز	احمدی		
دهبارز	خراجی	آب نما	دهبارز	مرکزی	رودان	رودان
	راهدار	راهدار				
	فاریاب	فاریاب				
بیکاه	بیکاه	بیکاه	بیکاه	بیکاه		
	برنظین	برنظین				
	بالاشهر	جغین شمالی				
زیارتعلی	زیارتعلی	رودخانه	زیارتعلی	رودخانه		
	فاریاب	رودخانه بر				
	نورآباد	مسافرآباد				

قشم	قشم	مرکزی	قشم	حومه	درگهان	درگهان قشم
		شهاب	سوزا	رملاب	رملاب	
				سوزا	سوزا	سوزا
				صلخ	طل	
				لارک	جزیره لارک شهری	
				هنگام	هنگام جدید	
		هرمز	هرمز			هرمز
میناب	میناب	مرکزی	میناب	بندزرک	بندزرک کهنه	میناب
				تیاب	تیاب	
				حومه	حکمی	
				کریان	کریان	
				گوربند	گوربند	
		توکهور	هشتبندی	توکهور	توکهور	
				چراغ آباد	هشتبندی	
		سندرک	سندرک	بندر	بندر	
				درپهن	درپهن	
				سندرک	سندرک	سندرک
سیریک	سیریک	مرکزی	سیریک	سیریک	سیریک	سیریک کروگ
				بیابان	بیابان	
		بمانی	بمانی	بمانی	بمانی	
				شاهمردی	شاهمردی	

درس ۲ شیوه‌های زندگی در استان

دانش آموزان عزیز! آیا می‌دانید که مردم استان ما به چه شیوه‌هایی زندگی می‌کنند؟ در کشور ما ایران سه شیوه زندگی کوچ‌نشینی، روستایی و شهری وجود دارد و هر سه شیوه زندگی در استان هرمزگان دیده می‌شود که در این درس بیشتر با آن‌ها آشنا خواهید شد.

شکل ۲-۲- نمودار شیوه زندگی در هرمزگان در سال ۱۳۸۵ برحسب درصد

۱- زندگی کوچ‌نشینی

استان هرمزگان به دلیل داشتن آب و هوای معتدل در فصل زمستان محل مناسبی برای قشلاق کوچ‌نشینان است. در استان هرمزگان تعداد عشایر کوچنده کم است و به حدود ۱۸۰۰۰ نفر می‌رسد که به دو صورت درون کوچ (منطقه بیلاقی آن‌ها داخل استان است) و برون کوچ (منطقه بیلاقی آن‌ها خارج از استان است) زندگی می‌کنند. بزرگترین ایل استان، ایل کوهشاهی است که بیلاق و قشلاق خود را در محدوده کوهشاه احمدی می‌گذرانند و دام‌های عشایر استان‌های کرمان و فارس نیز هنگام قشلاق از مراتع استان هرمزگان استفاده می‌کنند.

شکل ۲-۳- زندگی کوچ‌نشینی

۲- زندگی روستایی

۵۱ درصد جمعیت استان در روستاها زندگی می‌کنند. بیشترین تعداد روستاهای استان در شهرستان‌های، میناب، بندرعباس و حاجی‌آباد و کمترین تعداد روستاها در شهرستان‌های ابوموسی، خمیر و پارسیان قرار گرفته‌اند. روستائیان استان در بخش‌های زراعت، باغداری، و دامداری فعالیت عمده‌ای دارند و فعالیت‌های جانبی آن‌ها شامل صنایع دستی، پرورش طیور و ماهیگیری است. در نواحی ساحلی نیز ماهیگیری از فعالیت‌های عمده روستائیان می‌باشد که اغلب به روش سنتی انجام می‌شود.

شکل ۲-۴- نمونه‌ای از منابع درآمد روستائیان استان

شکل روستاهای استان

به دلیل شرایط آب و هوای گرم و خشک، تنوع ناهمواری و مجاورت با دریا، روستاهای هرمزگان بیشتر به شکل‌های متمرکز و طولی دیده می‌شوند.

شکل ۲-۵- شکل روستای طولی و متمرکز

فعالیت ✓

– روستاهای شهرستان محل زندگی شما جزء کدام یک از اشکال روستاها هستند؟ .....

بحث کنید

– روستانشینان شهرستان محل زندگی شما از چه طریقی امرار معاش می کنند؟

وجود راه‌های ارتباطی دریایی، مناطق آزاد تجاری، ایجاد صنایع متعدد، در زمینه پالایشگاه‌های نفت و گاز، آلومینیوم، سیمان، ایجاد پایگاه‌های هوایی، دریایی، احداث راه آهن و ... از عوامل توسعه شهرنشینی در استان محسوب می‌شوند.

شکل ۶-۲- توسعه شهر بندرعباس (میدان ۱۷ شهریور)

شهرستان‌های استان در بخش‌های مختلف قرار دارند، در نواحی جلگه‌ای شهرستان‌های بندرعباس، بندرلنگه، خمیر و میناب، در بخش بیابانی سیریک و جاسک، در نواحی کوهستانی بشارگرد، در نواحی دشتی بستک، رودان و حاجی‌آباد و جزیره‌ای ابوموسی و قشم واقع شده‌اند. توسعه اقتصادی استان و به‌خصوص شهر بندرعباس باعث ایجاد شهرهای جدید و اقماری مانند شهر جدید علوی، شهرک توانیر، مروارید و ولی عصر شده است.

جدول ۲-۲- جدول مقایسه جمعیت استان برحسب مناطق شهری - روستایی (طی سال های ۸۵ - ۱۳۶۵)

۱۳۸۵		۱۳۷۵		۱۳۷۰		۱۳۶۵		سال مناطق
درصد	تعداد به نفر	درصد	تعداد به نفر	درصد	تعداد به نفر	درصد	تعداد به نفر	
۱۰۰	۱۴۰۳۶۷۴	۱۰۰	۱۰۶۲۱۵۵	۱۰۰	۹۲۴۴۳۳	۱۰۰	۷۶۲۲۰۶	کل استان
۴۷	۶۶۱۳۲۵	۴۱/۸	۴۴۳۹۷۰	۴۱/۳	۳۸۱۸۲۰	۴۰/۴	۳۰۸۱۹۹	مناطق شهری
۵۳	۷۴۰۶۰۵	۵۷/۷	۶۱۳۳۲۶	۵۸/۶	۵۴۲۱۴۵	۵۹/۳	۴۵۲۰۱۹	مناطق روستایی و کوچ نشینی
۰/۱۳	۱۷۴۴	۰/۵	۴۸۵۹	۰/۱	۴۶۸	۰/۳	۱۹۸۸	غیر ساکن

فعالیت

- با توجه به جدول ۲-۲ جمعیت شهری استان از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵ چند درصد افزایش داشته است؟

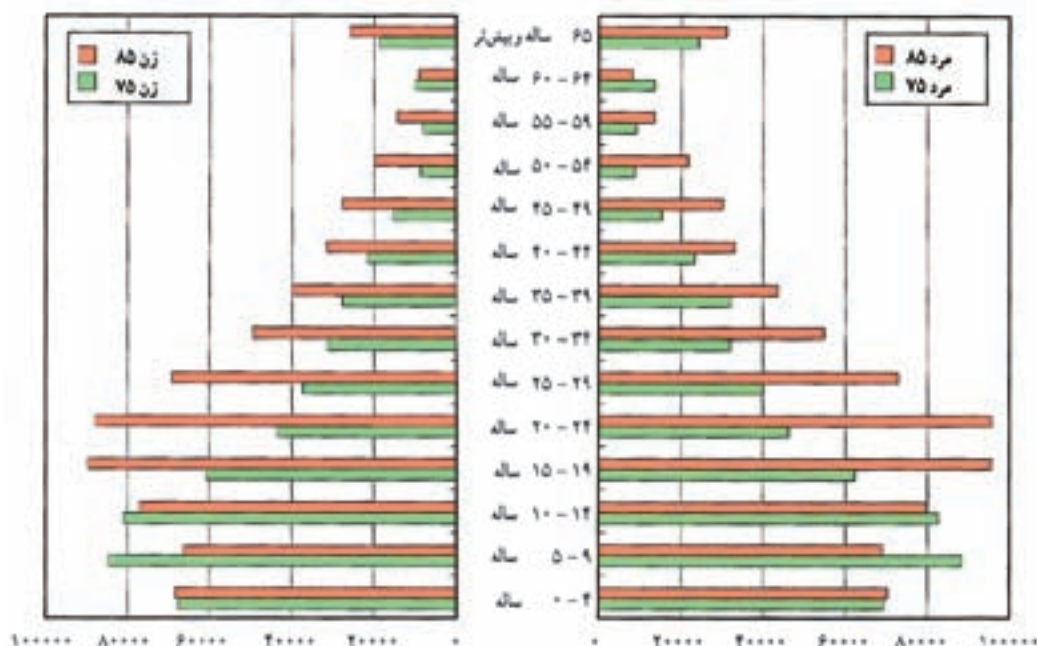
.....

شکل ۲-۷- چشم اندازی از شهر اهوموسی، بندرعباس، میناب و چشم

ساختمان سنی جمعیت استان

از دو هرم سنی زیر چه چیزهایی استنباط می کنید؟

شکل ۸-۲- نمودار هرم سنی جمعیت در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۷۵

نرخ رشد جمعیت در استان طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ کاهش نیافته است. نرخ رشد جمعیت استان در سال ۱۳۷۵ برابر با ۲/۸۲ درصد و در سال ۱۳۸۵ به ۲/۸۳ رسیده است که حاکی از افزایش اندک رشد جمعیت در سطح استان می‌باشد. نرخ رشد جمعیت استان در سال‌های دهه ۱۳۶۰ بالا بوده و جزء استان‌هایی است که بیشترین میزان افزایش جمعیت را داشته است؛ اما پس از آن در آغاز دهه ۱۳۷۰ با برنامه‌های فرهنگی کشور در زمینه کنترل جمعیت نرخ رشد در استان هرمزگان نیز مانند سایر استان‌ها از روند نزولی برخوردار بوده و از ۴ درصد به ۲/۸۲ درصد رسیده است. میزان باسوادی در استان نیز در سال‌های اخیر افزایش چشمگیری داشته و از ۳۲ درصد در سال ۱۳۵۵ به ۸۲ درصد در سال ۱۳۸۷ رسیده است.

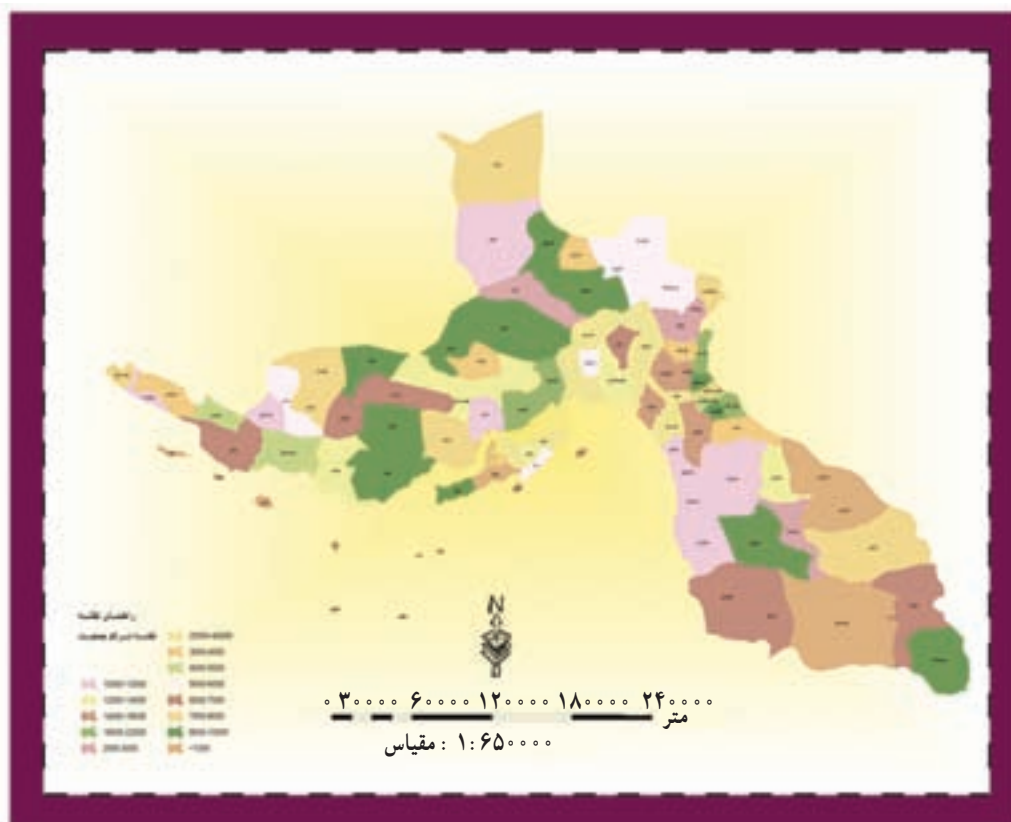
فعالیت ✓

– به نظر شما کاهش نرخ رشد جمعیت و افزایش میزان باسوادی چه تأثیراتی در زندگی اجتماعی دارد؟

.....

تراکم جمعیت استان

استان هرمزگان با تراکم ۱۹/۷۳ نفر در هر کیلومتر مربع، از استان‌های کم تراکم کشور به حساب می‌آید. جمعیت استان بیشتر در شمال شرقی و مرکزی و جزایری که به‌عنوان مناطق آزاد شناخته می‌شوند سکونت دارند. دلایل تراکم جمعیت در این مناطق عبارتند از: آب کافی، خاک حاصلخیز، آب و هوای مساعد، وجود مراکز اقتصادی تجاری و صنعتی و نیز مرکزیت سیاسی، اداری بندرعباس. این درحالی است که جمعیت در نواحی غربی به دلیل شرایط نامناسب طبیعی از تراکم پایینی برخوردار می‌باشد.

شکل ۹-۲- نقشه تراکم جمعیت استان هرمزگان

– بیشترین تراکم جمعیت در کدام شهرستان‌ها دیده می‌شود؟ .....

جزایر

در آب‌های نیلگون خلیج فارس پاره‌های کوچک و بزرگی از خاک وطن ما وجود دارد که به آن‌ها جزایر می‌گویند. این جزایر عبارتند از: ابو موسی، تنب بزرگ، تنب کوچک، سیری، شیدور، فارور بزرگ و فارور کوچک، قشم، کیش، لارک، لاوان، هرمز، هندورابی، هنگام. این جزایر مرواریدهای غلطان و صدف‌های نایاب خلیج فارس و تکه‌هایی از پیکر ایران عزیزند که با آب‌های گرم و خروشان خلیج فارس احاطه شده‌اند و برای دسترسی به آن‌ها باید با قایق، کشتی، لنج و یا ناوچه، آب‌ها را در نوردید و بر آن‌ها پای نهاد.

اهمیت جزایر: این جزایر از نظر موقعیت نظامی، تسلط آن‌ها بر بنادر خلیج فارس و تنگه هرمز وجود منابع پرارزش نهفته در دل آن‌ها مانند نفت و گاز و خاک سرخ بسیار مهم و با ارزشند.

مهمترین منابع درآمد جزیره نشینان: ویژگی‌های طبیعی جزایر، کمبود آب شیرین و عدم خاک حاصلخیز، نزدیکی آن‌ها به امارات متحده عربی و سهولت رفت و آمد موجب شده که شغل بیشتر جزیره نشینان خرید و فروش کالا، صیادی و دریانوردی باشد و همین عوامل باعث شده که در گذشته، گروهی از مردم این جزایر برای پیدا کردن کار مناسب و درآمد بیشتر جزیره را ترک نمایند؛ اما با اقداماتی که دولت در سال‌های اخیر انجام داده است مانند ایجاد مناطق آزاد تجاری، بازارچه‌های مرزی، دستگاه‌های آب شیرین‌کن، فروشگاه‌های زنجیره‌ای، بانک‌ها و غیره، تحولی در زندگی مردم زحمت‌کش بومی پیش آمده است که چشم‌انداز روشنی را در پیش‌رو خواهند داشت.

شکل ۱۰-۲- صیادی

مهاجرت

استان هرمزگان یکی از استان‌های مهاجر پذیر کشورمان است به طوری که در فاصله سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵، ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۵، ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۵ نفر به این استان مهاجرت کرده‌اند. مقصد بیشتر این مهاجران، شهرستان‌های بندرعباس، قشم و کیش بوده است.

مهم‌ترین پیامدهای مهاجرت عبارتند از :

- ◆ گسترش حاشیه نشینی به خصوص در بندرعباس
- ◆ ایجاد ترافیک و مشکل حمل و نقل
- ◆ ایجاد مشاغل کاذب و افزایش تعداد بیکاران

شکل ۱۱-۲- حاشیه‌نشینی در بندرعباس

فعالیت ✓

– نمودارهای زیر عوامل دافعه و جاذبه در زمینه مهاجرت را در استان هرمزگان نشان می‌دهد. در جاهای خالی چه عواملی را شما می‌توانید اضافه کنید.

